

Міністерство освіти і науки України
Відокремлений структурний підрозділ
«Гуманітарно-педагогічний фаховий коледж
Мукачівського державного університету»

СИЛАБУС

ПП 2.2.2 Діалектологічна практика

для здобувачів освіти спеціальності 035 Філологія
(спеціалізація 035.01 Українська мова та література)
ОС «Молодший бакалавр»

**ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
МУКАЧІВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»**

Відділення гуманітарної освіти
Предметна (циклова) комісія викладачів філологічних дисциплін

1. Короткий опис практики та контактна інформація викладача

Назва курсу	Діалектологічна практика
Назва спеціальності	035 Філологія
Назва освітньої програми	Українська мова та література, Освітній ступінь: «Молодший бакалавр»
Статус дисципліни	обов'язкова
Семестр вивчення	3
Мова викладання	українська
Кількість кредитів ЄКТС	3
Загальний обсяг годин	90 год.
Практичні заняття	30 год.
Самостійна та індивідуальна робота	60 год.
Форма підсумкового контролю	залік
Викладач	Філак Ірина Ярославівна , канд. філол. наук, доцент кафедри української мови УжНУ, викладач філологічних дисциплін предметної (циклової) комісії викладачів філологічних дисциплін ВСП «ГПФК МДУ»
E-mail	filakfelix19@ukr.net
Консультації	Очні / Онлайн (за потреби)

Компетентності та результати навчання

Навчальна практика передбачає такі компетентності: інтегральну, загальні та фахові.

Інтегральна:

ІК 1. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі філології (лінгвістики, літературознавства, фольклористики, перекладу) в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій та методів філологічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні:

ЗК3. Здатність вільно володіти, спілкуватися державною мовою як усно так і письмово.

ЗК5. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 6. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 7. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 8. Здатність працювати в команді та автономно, здатність до міжособистісної взаємодії.

ЗК11. Здатність застосовувати теоретичні знання у практичних ситуаціях, для всебічного розвитку особистості, забезпечувати якість роботи, що виконується.

ЗК 12. Здатність довільного використання засобів інформаційних та комунікаційних технологій.

ЗК 13. Здатність проведення наукових досліджень на належному рівні.

Фахові:

ФК 2. Здатність застосовувати в професійній діяльності фахові знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні.

ФК 3. Здатність критично осмислювати історичні надбання, сучасний стан та перспективи української мови у Європейському просторі.

ФК 4. Здатність аналізувати діалектні та соціальні особливості української мови, описувати соціолінгвальну ситуацію, формувати культуру саморозвитку.

ФК 5. Здатність використовувати в професійній діяльності системні знання про основні періоди розвитку літератури: від давнини до XXI століття, еволюцію напрямів, жанрів і стилів, чільних представників та художні явища, а також знання про тенденції розвитку світового літературного процесу та української літератури.

ФК 6. Здатність досконало володіти усним та писемним мовленням, мовленнєвою діяльністю, відповідно до норм української літературної мови для розв'язання фахових завдань у різних сферах життя.

ФК 7. Здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних, літературних, фольклорних фактів, планування, проведення дослідно-пошукової, наукової діяльності.

ФК 8. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань, формувати власну думку та приймати рішення, генерувати нові проекти та ідеї.

ФК10. Здатність здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний аналіз текстів різних стилів і жанрів, досконало володіти орфографією та пунктуацією української мови.

Результати навчання:

РН1. Вільно володіти та спілкуватися з професійних питань із фахівцями та нефаківцями державною та іноземною мовою усно й письмово, осмислюючи картини світу іншої соціокультури, застосовувати засоби і технології міжкультурної комунікації та взаємодії. Розуміти фундаментальні принципи буття людини, природи, суспільства.

РН2. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати, застосовувати принцип науковості при викладі загальнономовних фактів.

РН3. Організовувати процес свого навчання й самоосвіти, проектувати, формувати власну траєкторію саморозвитку та самовдосконалення.

РН4. Співпрацювати з колегами, представниками інших культур та релігій, прибічниками різних політичних поглядів, аналізувати, оцінювати, прогнозувати соціальні, правові, культурні, економічні, політичні та інші події, явища.

РН5. Використовувати інформаційні й комунікаційні технології для вирішення складних спеціалізованих задач і проблем професійної діяльності.

РН7. Знати й розуміти систему мови, загальні властивості літератури як мистецтва слова, історію мови і літератури, що вивчаються, і вміти застосовувати ці знання, мовну й орфографічну компетентність у професійній діяльності.

РН9. Знати норми літературної мови та вміти їх застосовувати у практичній діяльності.

РН11. Аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють, проявляти професійну компетентність на практиці.

РН13. Використовувати мову, в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і регістрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у побутовій, суспільній, навчальній, професійній, науковій сферах життя, визначати проблеми, цілі діяльності, планувати, брати на себе відповідальність за прийняті рішення та їх виконання.

РН14. Здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний аналіз текстів різних стилів і жанрів.

РН15. Знати й розуміти основні поняття, теорії та концепції української мови, вміти

застосовувати їх у професійній діяльності, удосконалювати та розвивати свій інтелектуальний і загальний культурний рівень.

РН16. Збирати, аналізувати, систематизувати й інтерпретувати факти мови й мовлення й використовувати їх для розв'язання складних задач і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності та навчання.

РН17. Мати навички управління, розробки, реалізації комплексних дій, проєктів при розв'язанні складних проблем у професійній діяльності, нести відповідальність за прийняття та виконання рішень у непередбачуваних умовах.

РН18. Мати навички дослідно-пошукової, наукової діяльності у сфері філологічних досліджень.

2. Тематичний план практики

МОДУЛЬ 1

Змістовий модуль 1. Організаційна робота.

1. Організаційна робота. Ознайомлення здобувачів освіти із завданнями та змістом діалектологічної практики.

Змістовий модуль 2. Загальне ознайомлення з обстежуваною говіркою. Добір інформаторів

2. Загальне ознайомлення з обстежуваною говіркою. Під час підготовки до практики її учасники повинні ознайомитися з історією регіону, в якому розташований визначений для обстеження населений пункт, вказати, до якого говору він належить.

Здобувачі освіти, прибувши на місце, повинні детально ознайомитися з фонетичною та граматичною системою говірки. Для цього їм потрібно уважно прислухатися до мовлення місцевих людей, виявляти характерні особливості говірки, визначати регулярність цих рис, якою мірою вони притаманні мовцям різних вікових груп. Значну допомогу у швидшому ознайомленні із загальною мовною ситуацією на селі можна одержати від учителів-словесників місцевої школи.

3. Добір інформаторів. Дуже важливим є добір інформаторів. Ними повинні бути типові носії говірки обраного для обстеження населеного пункту, які довго не перебували поза своїм говірковим оточенням, не працювали тривалий час в інших селах або містах, люди з добрим слухом, без мовних вад, розвиненим мовним чуттям, які могли б розповісти, чим говірка їхнього села відрізняється від говірок сусідніх сіл, що її споріднює і з якими саме селами, що в цій говірці вже зникає, і які саме явища з'явилися порівняно недавно. Оповідач повинен також бути знавцем матеріальної і духовної культури своєї місцевості. Не лише сам інформатор, а також його батьки повинні бути уродженцями цього села.

Студенти повинні збирати діалектні матеріали за спеціально розробленим питальником. Для забезпечення повноти, правильності відповідей на всі питання доцільно обрати декількох оповідачів.

Зібрані матеріали повинні відображати динаміку мовних змін у системі говірки, тому необхідно добирати інформаторів із різних вікових груп.

МОДУЛЬ 2.

Змістовий модуль 3. Зміст діалектологічної роботи.

Опитування інформаторів.

4. Опитування інформаторів. Перед заповненням питальника здобувачеві освіти-практикантові треба у доступній формі детально розповісти своїм інформаторам про значення для науки діалектологічних досліджень, пояснити, що народна мова зазнає змін, спричинених багатьма факторами. Збирання лексики народних говорів пов'язане зі значними труднощами, що зумовлено передусім надто широким колом понять народної матеріальної та духовної культури, у чому записувач повинен сам добре орієнтуватися, щоб грамотно поставити інформаторові питання й одержати нанього правильну відповідь.

Для забезпечення більшої достовірності відповідей важлива співпраця двох збирачів, один з яких веде бесіду, а інший записує матеріал. Перевагу також треба надавати опитуванню в присутності кількох (трьох – п'яти) інформаторів. Це давало б змогу

усувати складності, непорозуміння, сумніви тощо й одержувати повнішу і достовірнішу інформацію. Дуже важливо, щоб студенти були уважними до синонімічного багатства діалектної мови.

Особливо це необхідно в таких випадках: а) коли в сусідніх селах уживають інші назви; б) коли оповідачі повідомляють лише літературну назву; в) коли записи проводять у зонах перехідних говірок. У випадку, коли оповідачі не можуть дати відповіді або вона видається не зовсім переконливою, треба за допомогою додаткових питань з'ясувати справжню ситуацію в обстежуваній говірці (відповіді нема, бо нема поняття; немає родової (загальної) назви, а вживають лише видові найменування; поняття нема, але назва відома в сусідніх говірках чи літературній мові тощо).

Усі сумнівні відповіді та моменти, коли від основних оповідачів не вдалося одержати переконливих відповідей або коли ці оповідачі щось пояснювали невпевнено, треба уточнити у кількох інших місцевих жителів чи вчителів-словесників.

Змістовий модуль 4. Записування діалектних матеріалів

5. Записування діалектних матеріалів. Перед початком записування збирачі діалектного матеріалу, ознайомлюючись з особливостями говірки, повинні визначити, чи немає мовних відмінностей в окремих частинах населеного пункту, чи є відмінності, зумовлені віком та іншими чинниками. Водночас здобувачі освіти повинні записати і такі матеріали, що стосуються населення цього пункту, національного складу, з'ясувати, як відбувалося його заселення (чи до заселення), історичні відомості про нього (з різних переказів, документів), зафіксувати колишні назви села, зміни цих назв, колишній і сучасний адміністративний поділ. Обов'язково треба зазначити віддаленість населеного пункту від найближчого міста.

Усе записане треба паспортизувати. Записувач діалектного матеріалу весь час повинен дбати, щоб зібрати найтипівіше для місцевої говірки. Отже, він не повинен вдаватися до підказування (безпосереднього чи навідного) певних форм чи слів. Відповідальність здобувача освіти-філолога під час збирання говіркового матеріалу надзвичайно велика. Хоча діалектні матеріали можуть бути перевірені чи проконтрольовані сторонньою особою в тому самому населеному пункті, де відбувається запис, проте в разі повторного запису, навіть від тієї самої особи, можливі відхилення. Отже, записувач повинен бути дуже обережним і точним.

Відповіді інформаторів студент повинен послідовно записувати фонетичною транскрипцією з обов'язковим збереженням нумерації питань у питальнику. Не можна залишати питань без відповідей. Коли в обстежуваній говірці нема назви (відповіді), оскільки нема реалії чи поняття, про яке йдеться у певному питанні, про це так і треба зазначити. Варто під час відповідей, особливо коли йдеться про якісь специфічні чи рідковживані назви, реліктові слова, подавати записаний транскрипцією контекст (речення), який би відображав вживання цих слів. При назвах-відповідях, які самі по собі однозначно не відтворюють граматичний рід (типу путь, жолудь) чи якусь іншу граматичну ознаку, треба наводити відомості й про відповідну його граматичну характеристику. Необхідно намагатися фіксувати детальні відомості про стилістично марковані слова-відповіді (згрубіле, зневажливе, лайливе, пестливе, сороміцьке тощо).

Усі відповіді на питання, додаткову інформацію, зауваження оповідачів здобувачі освіти повинні фіксувати чітко, виразно і розбірливо. Крім цього, необхідно подати аудіо запис зібраних матеріалів, а також відтворити їх у звіті фонетичною транскрипцією. Звукозапис має ряд переваг, бо графічно відтворити всі особливості діалектного мовлення неможливо.

3. Навчальні ресурси

<http://moodle-gpk.msu.edu.ua:3002/course/view.php?id=235>

4. Перелік обов'язкових завдань, форми та методи контролю, кінцеві терміни підготовки, схема їх оцінювання

Студент повинен підготувати під час практичної діяльності низку матеріалів, що засвідчують виконання індивідуального дослідницького завдання. Для кожного виду робіт висуваються критерії оцінювання.

Поточний контроль з практики «Діалектологічна практика» – це оцінювання практичних умінь і навичок здобувача вищої освіти протягом навчального семестру за національною чотирибальною шкалою усіх видів практичної діяльності.

Поточний контроль здійснюється керівником практики. Викладач розробляє чіткі критерії оцінювання всіх видів практичної роботи, доводить їх до відома здобувачів освіти на початку 1-го змістового модулю.

Практиканти зобов'язані виконувати затверджений на базі практики режим праці. Контроль за початком і закінченням робочого дня покладається на старосту групи та керівника практики. Основною формою контролю за діяльністю практикантів є ведення записів діалектологічних матеріалів практики та чіткого дотримання виконання індивідуального плану.

Щотижневою формою контролю є перевірка керівником практики записів та аудіозаписів досліджуваної здобувачами освіти говірки й ознайомлення з усіма опрацьованими матеріалами. Підсумкова звітність має на меті узагальнення результатів, отриманих за термін проходження практики.

Важливою формою підсумкового контролю проходження діалектологічної практики є конференція, що проводиться після закінчення практики. У виступі аналізуються позитивні та негативні моменти практики, подається інформація про її проходження.

У звіті студент систематично описує виконану ним роботу. Звіт не повинен бути дослівним переписуванням матеріалів без практичного застосування; він визначає основні види робіт, виконаних під час практики та їх обсяг. Звіт завіряється керівником практики.

До звіту практикант додає:

- оформлені за встановленим зразком матеріали діалектологічної практики;
- аудіозаписи, що містять зразки діалектного мовлення обстежуваної говірки.

Аналіз звітних документів практиканта дозволяє керівникам практики зробити висновки про якість виконаної роботи.

За наявності перелічених матеріалів, а також на підставі оцінки керівника-методиста виставляється загальна оцінка за діалектологічну практику, яка фіксується у відомості та заліковій книжці здобувача освіти.

Зброшурований, переплетений звіт (формат А4) з діалектологічної практики після захисту з підписом керівника зберігається на предметній (цикловій) комісії.

У кінці практики студенти складають залік. До визначеного терміну вони повинні подати керівникові практики звіт, план якого наведено вище. Під час захисту діалектологічної практики студент повинен протягом 10 хв. доповісти про особливості говірки обстежуваного населеного пункту керівникам практики та студентам.

Студента, що не виконав програму практики й отримав незадовільну оцінку під час складання заліку, скеровують на практику вдруге в період канікул або відраховують з навчального закладу.

Керівники практики інформують адміністрацію закладу щодо фактичних термінів початку і закінчення практики, складу груп студентів, стану охорони праці та інших питань організації і проведення практики.

Критерії оцінювання знань, умінь і навичок здобувачів освіти-практикантів:

Керівник діалектологічної практики керується такими критеріями оцінки практикантів.

Оцінка «відмінно» (А/90-100 балів) ставиться, якщо

- здобувач освіти подав якісний аудіозапис діалектних текстів та відповіді на питальник;
- у матеріалах всебічно схарактеризовано говірку села (відповідно до плану);
- діалектний матеріал затранскрибовано без помилок;

- на захисті діалектологічної практики здобувач освіти виступив із доповіддю, у якій повністю висвітлено результати досліджень.

Оцінка «добре» (В/82-89; С/75-81) ставиться, якщо

- здобувач освіти подав аудіозапис діалектних текстів та відповіді на питальник;
- у матеріалах всебічно схарактеризовано говірку (відповідно до плану);
- діалектний матеріал затранскрибовано (допущено не більше чотирьох помилок);
- на захисті діалектологічної практики здобувач освіти виступив із доповіддю про результати досліджень та відповів на поставлені запитання.

Оцінка «задовільно» (D/69-74; E/60-68) ставиться якщо

- здобувач освіти не подав аудіозапису діалектних текстів та відповідей на питальник;
- у матеріалах неповно схарактеризовано говірку села;
- діалектний матеріал затранскрибовано (допущено від п'яти до восьми помилок).

Оцінка «незадовільно» (FX/35-59; F/0-34) ставиться, якщо

- здобувач освіти не подав аудіозапису діалектних текстів та відповідей на питальник;
- у матеріалах не відображено характерні особливості говірки, неправильно визначено належність говірки до того чи іншого говору;
- діалектний матеріал затранскрибовано (допущено понад вісім помилок).

Здобувач освіти, який не з'являвся на практику (з поважних причин, підтверджених документально), а отже, не мав поточних оцінок, має право повторно пройти практику. Здобувач вищої освіти може її відпрацювати, презентувати свою самостійну роботу, а також ліквідувати заборгованість із навчальної практики.

Самостійна робота є основним засобом засвоєння досліджуваного практичного матеріалу у час, вільний від обов'язкової практичної частини, що є невід'ємною складовою процесу навчання. Її зміст визначається робочою навчальною програмою практики, методичними матеріалами, завданнями та вказівками викладача.

Зміст СР з діалектологічної практики може складатися з таких видів роботи:

1. Оформлення звітних матеріалів з практики за такими розділами:
 - 1.1. Історична та суспільно-економічна характеристика поселення.
 - 1.2. Характеристика загальних назв населеного пункту.
 - 1.3. Фразеологізми обстежуваної говірки.
 - 1.4. Зразки зв'язних текстів місцевої говірки.
 - 1.5. Висновки.

2. Самостійне вивчення окремих питань і тем за списком рекомендованої літератури.

У кінці практики здобувачів освіти повинні написати звіт філологічного та історико-краєзнавчого змісту, присвячений району та населеним пунктам, у яких збирали діалектні матеріали.

Звіт про проходження практики повинен включати такі позиції:

- вказати місце проходження, вид навчальної дисципліни, прізвище керівника, терміни проходження;
- подати історичну та суспільно-економічну характеристику поселення.
- за поданим питальником вказати лексичні, фразеологічні, граматичні особливості досліджуваної говірки;
- від респондентів записати зв'язні тексти місцевої говірки;
- у висновках визначити за типовими лексичними, фразеологічними, граматичними ознаками приналежність досліджуваної говірки до мовно-територіального утворення.

У кінці практики студенти складають *залік*. До визначеного терміну вони повинні подати керівникові практики звіт, план якого наведено вище. Під час захисту діалектологічної практики здобувач освіти повинен протягом 10 хв. доповісти про особливості говірки обстежуваного населеного пункту керівникам практики та студентам.

Здобувача освіти, що не виконав програму практики й отримав незадовільну оцінку під час складання заліку, скеровують на практику вдруге в період канікул або відраховують з навчального закладу.

Керівники практики інформують адміністрацію закладу щодо фактичних термінів початку і закінчення практики, складу груп здобувачів освіти, стану охорони праці та інших питань організації і проведення практики.

**РОЗПОДІЛ ВАГОВИХ КОЕФІЦІЄНТІВ ОЦІНЮВАННЯ
НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ «Діалектологічна практика»**

Вид контролю: диференційований залік

Оцінка керівника бази практики	Оцінка керівника-методиста практики	Захист практики
оцінка за національною шкалою	оцінка за національною шкалою	диференційований залік
$k_1=0,4$	$k_2=0,4$	$k_3=0,2$
$\sum k_i=1$		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Інтервальна шкала	Оцінка в балах за шкалою ECTS	Оцінка ECTS	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою
4,51-5,00	90-100	A	Високий (творчий)	відмінно
4,01-4,50	82-89	B	Достатній (конструктивно-варіативний)	добре
3,51-4,00	75-81	C		
3,16-3,50	69-74	D	Середній (репродуктивний)	задовільно
2,51-3,15	60-68	E		
1,51-2,50	35-59	FX	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадовільно з можливістю повторного складання
0,00-1,50	0-34	F		Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Література

Базова

1. Бевзенко С. П. Українська діалектологія. Київ: Вища школа, 1980. 246 с.
2. Гримашевич Г. Українська діалектологія Житомир, 2010. 172 с.
3. Дзензелівський Й. О. Конспекти лекцій з курсу української діалектології: Вступні лекції Ужгород, 1966. 100 с.
4. Жилко Ф. Т. Нариси з діалектології української мови Київ, 1966. 303 с.
5. Матвіяс І. Г. Українська мова і її говори Київ, 1990. 163 с.
6. Українська мова . Енциклопедія [авт.-укл. В. М. Русанівський, О. О. Тараненко]. Київ: Українська енциклопедія імені М. П. Бажана, 2000. 752 с.

Допоміжна

1. Анісімова Л. Г. Назви верхнього одягу у поліських, волинських та подільських говірках Дослідження з української діалектології. Київ: Наук. думка, 1991. С. 126–140.
2. Антонюк С. Народні назви шляхів сполучення Ровенщини Українська мова. 2009. № 3. С. 72–82.
3. Аркушин Г. Л. Західнополіська діалектологія : навч. посібн. Луцьк: Волин. націон. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. 256 с.
4. Аркушин Г. Л. Мисливська лексика західнополіського говору (Матеріали до “Лексичного атласу української мови”) Дослідження з української діалектології. Київ: Наук. думка, 1991. С. 181–225.
5. Багалій Д. І. Історія Слобідської України. Харків: Основа, 1991. 256 с.
6. Баценко К. С. Про назви деяких побутових реалій у говорах Хмельниччини Праці XII Республіканської діалектологічної наради. Київ: Наукова думка, 1971. С. 298–304.
7. Бевзенко С. П. Актуальність вивчення української діалектної лексики і фразеології Мовознавство. 1974. № 2. С. 15–19.
8. Бевзенко С. П. Вивчення української діалектології Історія українського мовознавства. Київ, 1991. С. 128–150.
9. Бевзенко С. П. Українська діалектологія : зб. вправ і завдань. К.: Вища школа, 1987. 129 с.
10. Бичко З. М. Діалекти української мови Етнографія України: навч. посіб. Львів : Світ, 1994. С. 159–168.
11. Бичко З. М. Діалектна лексика наддністрянського говору. Тернопіль: Лідер, 2000. 280 с.
12. Бичко З. М. Діалектна лексика Опілля. Львів: Фенікс, 1997. 136 с.
13. Бичко З. М. Назви одягу і взуття в наддністрянському говорі Діалектні студії. Мова в часі і просторі: збірник на пошану Дмитра Гринчишина. Львів, 2003. С. 276–281.
14. Бігусяк М. В. З лексики родильного обряду в гуцульських говірках Український діалектологічний збірник: Книга 3. Пам’яті Тетяни Назарової. Київ: Довіра, 1997. С. 293–301.
15. Бігусяк М. В. Весільна лексика говірок гуцульсько-буковинського порубіжжя Українська мова на Буковині: тези. Чернівці: Рута, 1994. С. 65–66.
16. Буковинські говірки: хрестоматія діалектних текстів / [укл. Руснак Н., Гуйванюк Н., Бузинська В.]. Чернівці: Рута, 2006. 383 с.
17. Вакалюк Я. Ю. Лексико-семантична характеристика назв одягу в говірках Прикарпаття Проблеми української діалектології на сучасному етапі: тези. Житомир, 1990. С. 181–182.
18. Варченко І. О. Лубенські говірки і діалектна суміжність: фонетичні риси протягом трьох століть. Київ: Вид-во АН УРСР, 1963. 250 с.
19. Винниченко І. Українці Берестейщини, Підляшшя й Холмщини в першій половині ХХ століття: хроніка подій. Київ, 1997. 288 с.

20. Герман К. Ф. Українські говірки Північної Буковини в історичному та лінгвогеографічному аспекті: фонетика, фонологія. Чернівці: Рута, 1995. 400 с.
21. Глуховцева К. Д. Говірка як об'єкт діалектологічних досліджень Діалектологічні студії. 4. Школи, постаті, проблеми. Львів, 2004. С. 262–274.
22. Глуховцева К. Фонематичні та фонетичні особливості східнословобожанських говірок Діалектологічні студії. Вип. 5. Фонетика, морфологія, словотвір. Львів, 2005. С. 59–74.
23. Гриценко П. Ю. Лексична система говорів і картографування Українська діалектна лексика. К. : Наукова думка, 1987. С. 10–20.
24. Гриценко П. Ю. Моделювання системи діалектної лексики. Київ: Наук. думка, 1984. 227 с.
25. Гриценко П. Ю. Тваринницька лексика українських західностепових говірок. Питання організації тематичної групи Структура українських говорів. Київ: Наук. думка, 1982. С. 142–170.
26. Гриценко П. Ю. Основні риси подільського говору Поділля: Історико-етнографічне дослідження. Київ, 1994. С. 102–110.
27. Гуцульські говірки. Лінгвістичні та етнолінгвістичні дослідження / відпов. ред. Я. Закревська. Львів: Інститут українознавства імені І. Крип'якевича НАН України, 2000. 364 с.
28. Гуцульщина: лінгвістичні етюди. К. : Наукова думка, 1991. 308 с.
29. Гуцульські говірки. Лінгвістичні та етнолінгвістичні дослідження. Львів, 2000. 364 с.
30. Дзедзелівський Й. О. Програма для збирання матеріалів до Лексичного атласу української мови. Київ, 1987. 308 с.
31. Железняк І.М. Роль і етнолінгвістичні процеси середньо наддніпрянського Правобережжя. Київ: Наук. думка, 1987. 203 с.
32. Залеський А. М. Вокалізм південно-західних говорів української мови. Київ, 1973. 156 с.
33. Івченко А. О. Ареальний опис фразеології українських народних говорів Збірник Харківського історико-філологічного товариства. Нова серія. Т. 5. – Харків, 1995. С. 155–168.
34. Івченко А. О. Фразеологія українських говірок Пряшівщини на загальноукраїнському та слов'янському тлі Наукові записки. Пряшів, 1993. № 18. С. 137–144.
35. Мартинова Г. І. Лінгвістична географія Правобережної Черкащини. Черкаси, 2000. 265 с.
36. Мартинова Г. І. Середньонаддніпрянський діалект. Фонологія і фонетика. Черкаси, 2003. 367 с.
37. Матвіяс І. Г. Групування говорів української мови Структура українських говорів. Київ: Наукова думка, 1982. С. 3–68.
38. Матвіяс І. Г. Засади української діалектології Мовознавство. 2000. № 1. С. 3–9.
39. Матвіяс І. Г. Проблема визначення наріч української мови Мовознавство. 2001. № 2. С. 13–17.
40. Матвіяс І. Г. Суміжні говори трьох наріч Структурні рівні українських говорів. Київ: Наукова думка, 1985. С. 91–120.
41. Мойсієнко В. М. Фонетичні особливості поліського наріччя Українські і поліські говірки пограниччя. Любін-Луцьк, 2001. С. 51–59.
42. Панцьо С. Є. Словотвірний розряд назв осіб жіночої статі у лемківському діалекті Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. Вип. 2. Ужгород, 2000. С. 161–166.
43. Панцьо С. Є. Словотвірні потенції субстантивів у діалекті лемків (на матеріалі фольклорно-етнографічних записів) Українська мова і література: історія, сучасний стан, перспективи розвитку : [науковий щорічник]. Тернопіль, 1999. С. 18–23.
44. Панцьо С. Є. Українська діалектологія : Практикум : навчально-методичний посібник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2013. 132 с.

45. Сіденко Н. Фактори виникнення і функціонування діалектної географічної номенклатури Лінгвістичні студії: зб. наук. праць. Вип. 6. Донецьк : ДонНУ, 2000. С. 253–255.
46. Східнословобожанські українські говірки : наук.-навч. посіб. / [Глуховцева К. Д., Леснова В. В., Ніколаєнко І. О. та ін.]. Луганськ, 2001. 107 с.
47. Фроляк Л. Звукові ряди фонем /е/ та /и/ у східностепових говірках з північноукраїнською основою Вісник Луганського держ. пед. ун-ту ім. Тараса Шевченка. 2000. № 4. С. 64–69.
48. Фроляк Л. Середній [л .] у східностепових говірках Донеччини Вісник Луганського держ. пед. ун-ту ім. Тараса Шевченка. 2001. № 12. С. 2–61.
49. Шеремета Н. П., Н. Д. Коваленко Навчальна практика з діалектології: навч. посібн. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний педагогічний університет, інформаційно-видавничий відділ, 2003. 84 с.
50. Шеремета Н. Українська діалектологія. Практичні заняття: навч. посіб. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний педагогічний університет, інформаційно-видавничий відділ, 2005. 124 с.

Лінгвістичні атласи

1. Атлас української мови: у 3-х т. [відп. ред. А. М. Залеський, І. Г. Матвіяс]. Київ: Наук. думка. Т. I. 1984. 498 с.; Т. II. 1988. 520 с.; Т. III. 2001. 274 с.
2. Герман К. Атлас українських говірок Північної Буковини: у 2-х т. Т.1. Фонетика. Фонологія. Чернівці: Видавнича спілка «Час», 1995. 314 с.; Т. 2. Словозміна. Службові слова. Чернівці: Прут, 1998. 215 с.
3. Глуховцева К. Лінгвістичний атлас лексики народного побуту українськихсхіднословобожанських говірок. Луганськ: Альма-матер, 2003. 183 с.
4. Гороф'янюк І. В. Ботанічна лексика центрально-поліських говірок : матеріали до Лексичного атласу української мови. Вінниця, 2012. 304 с.
5. Дзєндзелівський Й. О. Лінгвістичний атлас українських народних говорів Закарпатської області УРСР (лексика). Ужгород: Вид-во наук. тов. ім. Т. Г. Шевченка у Львові, 1993. Ч. III. 133 с.
6. Загальнослов'янський лінгвістичний атлас. Київ, 1988. 187 с.
7. Куриленко В. М. Атлас лексики тваринництва у поліських діалектах. Глухів: РВВ ГДПУ, 2004. 260 с.
8. Латга В. Атлас українських говорів Східної Словаччини. Братислава: Словацьке педагогічне видавництво, 1991. 555 с.
9. Назарова Т. В. Лінгвістичний атлас Нижньої Прип'яті. Київ: Наукова думка, 1985. 136 с.
10. Никончук М. В. Лексичний атлас правобережного Полісся. Київ–Житомир, 1994. 480 с.
11. Омельковець Р. С. Атлас західнополіських назв лікарських рослин. Луцьк, 2003. 134 с.
12. Сабадош І. В. Атлас ботанічної лексики української мови. Ужгород, 1999. 103 с.

Діалектні словники

1. Аркушин Г. Словник західнополіських говірок: у 2-х т. Луцьк: Вежа, 2000. Т. 1. 380 с. Т. 2. 459 с.
2. Бичко З. М. Наддністрянські говірки. Короткий словник. Тернопіль, 2005. 80 с.
3. Вархол Н., Івченко А. Фразеологічний словник лемківських говірок Східної Словаччини. Братислава: Словацьке педагогічне видавництво, 1990. 160 с.
4. Ващенко В. С. Словник полтавських говорів. Харків, 1960. Вип.1. 538 с.
5. Вікторіна О. М. Словник лексики та фразеології народної медицини й лікувальної магії Кіровоградщини. Кіровоград: Центральне українське видавництво, 2006. 436 с.
6. Гримашевич С. Словник назв одягу та взуття середньополіського і суміжних говірок. Житомир, 2002. 184 с.
7. Гуцульські говірки. Короткий словник [за ред. Я. В. Закревської]. Львів, 1997. 230 с.

8. Добролюбожа Г. М. Ідеографічний словник поліських народних порівнянь з компаративними об'єктами-назвами тварин. К.: Волинь, 1997. 53 с.
9. Дорошенко С. І. Словник діалектної лексики Сумщини. Суми, 1991.
10. Зеленько А. С., Сенчук І. В., Серeda Ф. Я. Словник східнополіського говору : методичні вказівки з діалектології української мови. Луганськ, 1990. С. 5–40.
11. Івченко А. О. Матеріали до фразеологічного словника Харківщини Збірник Харківського історико-географічного товариства. Нова серія. Харків, 1993. С. 153–162.
12. Коваленко Н. Д. Матеріали до словника фраземзахідноподільських говірок Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства: зб. наук. праць Міжнар. конф. на честь 80-річчя професора Йосипа Дзендзелівського. Вип. 4. Українське і слов'янське мовознавство. Ужгород, 2001. С. 253–257.
13. Корзонюк М. М. Матеріали до словника західноволинських говірок Українська діалектна лексика: зб. наук. праць. К.: Наукова думка, 1987. С. 62–267.
14. Крашеніннікова Т. В. Короткий словник діалектизмів українських літературних казок XIX століття. Дніпропетровськ: Дніпропетровський держ. ун-т внутр. справ, 2008. 48 с.
15. Сабадош І. Словник закарпатської говірки села Сокирниця Хустського району. Ужгород: Ліра, 2008. 480 с.
16. Словник діалектної лексики Луганщини [за ред. З. С. Сікорської]. К.: Шлях, 2002. 224 с.
17. Словник українських східнословобожанських говірок / К. Глуховцева, В. Лєснова, І. Ніколаєнко, Т. Терновська, В. Ужченко. Луганськ, 2002. 234 с.
18. Ступінська Г. Ф., Битківська Я. В. Фразеологічний словник лемківських говірок. Тернопіль : Богдан, 2013. 464 с.
19. Хобзей Н. Гуцульська міфологія : етнолінгвістичний словник. Львів, 2002. 216 с.
20. Шило Г. Наддністрянський регіональний словник. Львів, 2008. 288 с.

Інформаційні ресурси

1. Закарпатський словничок-говірничок. URL: <https://vidviday.ua/blog/zakarpatskyj-slovnichok-govirnychok/>.
2. Закарпатський словник. URL: <http://svkarpaty.com.ua/ua/korisna-informatsiya/slovník-zakarpatskikh-sliv.html>.
3. Короткий словник закарпатського діалектного говору. URL: <https://karpaty-ua.org.ua/slovník-zakarpatskogo-dialektnogo-govoru.html>.

6. Політика викладача

Для успішного проходження практики «Діалектологічна практика» необхідним є вивчення навчального матеріалу кожної теми дисципліни «Діалектологія», при цьому звертається увага на розуміння підходів і принципів, а не на запам'ятовування визначень, особливий акцент ставиться на формування професійної компетентності.

Проведення навчальної практики «Діалектологічна практика» потребує підготовки здобувачів освіти до різних видів практичної роботи. Кожен вид діяльності передбачає попередню самостійну підготовку студентів до нього, відповідно до теми і питань до обговорення, а також завдань для самостійної та індивідуальної роботи. Під час підготовки до практичної роботи майбутнім фахівцям варто опрацювати не тільки конспект лекцій із дисципліни «Діалектологія», але й додаткову літературу для більш ґрунтовного оволодіння теорією питання. Звертається увага на проблемні питання й педагогічні завдання підготовки фахівців; збагачення їх тезаурусу новою професійною лексикою, на формування професійної компетентності майбутніх філологів.

Окремі аспекти практичної діяльності, що подаються здобувачам вищої освіти для самостійного опрацювання, представлені в підсумковому контролі.

Здобувачі вищої освіти під час проходження практики повинні:

- вміти оформити результати практики;
- дати історичну та суспільно-економічну характеристику поселення;
- вміти правильно ставити запитання до інформаторів;
- знати, як занотовувати та використовувати спеціальні записуючі пристрої;
- обґрунтовувати й доводити свої міркування і твердження;
- давати повну і стислу відповідь на поставлене запитання;
- доповнювати доповідача, брати участь у дискусіях тощо.

Присутність здобувачів вищої освіти на практиці обов'язкова, важливою також є їх участь в обговоренні всіх питань. Пропущені дні практичної діяльності мають бути відпрацьовані. Це ж стосується й здобувачів освіти, які не виконали завдання або показали низький рівень практичної роботи.

Для успішного засвоєння практики «Діалектологічна практика» здобувач вищої освіти повинен: вміти співпрацювати в різних формах: очній, дистанційній; брати активну участь у практичній роботі та онлайн заняттях; конструктивно підтримувати зворотній зв'язок; своєчасно виконувати завдання для самостійної роботи; займатися самоосвітою; дотримуватись норм і правил академічної доброчесності; у навчальних ситуаціях діяти із позицій етичних норм та правил; брати участь у моніторингових дослідженнях (поточний контроль, модульний контроль, контроль самостійної роботи; підсумковий контроль).